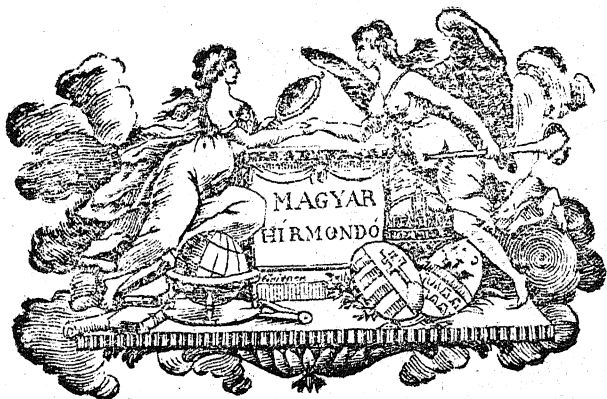

A'
TSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FELSEG'
ENGEDELMÉVEL.

0000000000

Nro 3.

Költ Bétsben, Bold. Alfzony Havának (Januáriusnak)
 12-dik napján 1796-dik Esztendőben.

Békességes és Hadi Környürlállások.

Gróf *Clerfayt*, Decemb. végivel *Kreuzenach*ból *Moguntziába* szállította által a' fő-quártélyát, a' honnan maga *Béts* felé szándékozott venni útját. Távollétében, Seregének azon részét, melly, Ts. K. Katonaságból áll, Gróf *Wartensleben*; azon részét pedig, melly tulajdonképpen Német-Birodalmi Katonákból áll, Gróf *Erbach*, kormányozza.

C

Alsó-Rajnai Tudósításokból olvassuk, hogy *Dusseldorf*' erősítésében, kevésbé szorgalmazatossággal foglalatoskodnak már a' *Frantziák*, mint annakelőtte; *Venlónál* ellenben, 's egyébütt is a' *Móza* (*Maas Meuse*) víze' partjainn keményen kezdeték magokat bé-sántzolni.

Olasz - Országból. —

A' *Szárdíniai* Király, jó téli-quartélyoknak és ditsősséges Békességnek ígérese mellett érzékenyen büzdítja Seregeit, hogy eddig mutatott vitézi bátorságjokból és készségjeből továbbra is semmit alább ne haggyanak.

Génuából Déc. 19-dikénn: — „A' *Limonei* völgyben hátra kezdték nyomni a' *Frantziák* Déc. 8-dik napján a' *Pedemontziumi* Katonaságot: de tsak hamar öllze-szedtek magokat ismét a' *Pedemontánusok*, 's gátot vetettek a' *Frantziák* elébb nyomulásának. *Mondovi* és *Céva* vidékeinek minden szélső-tanyáin *Pedemontziumi* Katonák állanak már most: minekutánna a' *Frantziák* egészen vissza-vonták magokat az említett vidékekről. Még mind ez ideig nevededik a' *Frantziák*' száma újjabb újjabb segítséggel: de azért tsendesesen vagynak, és tsupánn abban foglalatoskodnak: hogy mentől elébb téli-quartélyokra szállhassanak:

Korfszikából írják, hogy az oda való tengeren kerengett az *Anglus* Hajóssereg: mivel egy Kalmár Hajóssereget várt *Angliából*; melyet a' *Livornói* Kikötőhelybe kellett néki kísérni.

A' *Toskánai* Nagy - Hertzeg, Gróf *Carletti* helyébe, *Párisi* Minister-jévé nevezte *Don Neri Corsini* Hertzeget, ki, a' Státus-dolgaira és a' közönséges jövedelmekre ügyelő Tanács mellett viselt Szekretáriusságot.

Egyiptomból, a' hol igen bőv aratás volt a' múltt éftendőben, számos hajók érkeztek gabonával rakva a' *Livornói* Kikötőhelybe.

Nagy - Britanniából. —

Londonból Déc. 22-dikén: — „Nem tsak a' szárazon szolgáló Katonaság' száma szállíttatik le annyira, a' mennyi fokott Békesség' idején lenni: hanem a' Hajóslegényeknek erővel való szedése is megszűnt: “

A' *Jó - Reménység' fokának* el-foglalása által, annyi jószágot kapott *Anglia*, hogy annak össze-summált pénzbeli betse, két és három millió font sterling között vagyon: Egy része a' prédának búzából áll.

Egy *Londoni Újság* — *Le Courier de Londres* nevezetű — olly értelmű *S. Marcou* és *Jersey* - Szigetbéli Tudósításokat

közöl, hogy *Frantzia*-Országának *Normán-*
dia és *Britannia* Tartományjaiban hetven
ezret meg-haladja még Azoknak száma,
kik a' Királyságnak vissza-állításaért fel-
vagnak fegyverkezve.

Egy Királyi Kommisszió, melly, a'
Kántuáriai Érsekből. a' Nagy-Kantzellá-
riusból, és *Dorest* Hertzegeből állott, je-
lentette Déc. 18-dikánn az Ország-gyűlés'
Első-Táblájának, hogy a' *Billeket* vagy
Törvény-formákat, mellyeket a' pártüté-
sek el-távoztatására, és a' Király' személlyé-
nek bátorságára nézve meg-állított az Or-
szág-gyűlés' nagyobb része: helybe hagyta
Ő Felsege is, (és ekképpen valóságos Tör-
vényekké változtatta). Nem történhetett
ez alkalmatossággal semmi láрма, mert
Windsorból, a' hol vadászaton volt a' Ki-
rály, későtskén érkezett a' fenn említett
Kommisszió *Londonba*, 's é' szerént sem-
mit se' vett a' Nép észre az egész do-
logból. — Mindjárt más nap, gyűlést tar-
tott az úgy nevezett *Whigklub*, mellynek
a' Ministériommal ellenkező sok fő embe-
rek Tagjai, mint nevezetesen *Bedford*
Hertzeg is. *Fox* Úr volt az Elölülő. A'
Végzés a' lett: hogy az Orzágnak min-
denrészeibenn, eggyetértő Társaságokat kell
fel-állítani, mellyeknek össze-summálandó
kívánságaik által törvényes módon reá le-
hessen menni, hogy az említett újj Tör-
vények vissza-vevődjenek: minthogy pe-

dig ezen új Törvények' egyikének ereje
szerént tsak ötven Személyek tarthatnak
együtt gyűlést egy Békességbírónak je-
lenlétében: tehát a' számra nézve azt vég-
zette a' *Whigklub*, hogy a' fellyebb em-
lített Társaságok között egyben, ne le-
gyen több negyvenkilentz személlynél.

Frigyes - Belgyiomból. —

A' Közönséges - Társaságnak *Napnyu-
goti-Indiabeli* birtokaira ügyelő Deputá-
tzió, jelentést tévén a' Fő-Kormányfő-
előtt, az említett Birtokoknak bátorságos
állapotba lehető helyheztetéséről: a' vég-
re egy millió forintot ítelt el-halaszthatat-
lanúl szükségesnek.

Magának a' Közönséges-Társaság' ke-
rületének óltalmára kívántató készületeket,
Daendels Hollandus Generálisnak állítása
szerént, nem lehet tizenkét millió forint-
nál kevesebb költséggel kellese szerént
meg-tétetni; melly summa méltán soknak
tettzik most a' *Batavus* Igazgatók előtt,
midönn ki-ürültek minden kasszák, 's pe-
dig még Fr. Ország sinsz egészen ki-fi-
zetve.

A' *Frigyes-Belga* Seregnek egy részét,
segítségül kívánnya a' *Számbéri* és *Móza*
frantzia Sereg magához.

A' Fő-Kormányfő-knek 14-dik Décem-
beri Ülésében a' hét Frigyes - Tartomá-
nyok között négy' Képviselőinek egyező

yoksaik által első Februárius határozódott meg a' Nemzeti-gyűlés' öfíze-ülésének első napjául: tizeneggyedik Januárius vagy on pedig ki-szabva a' Nemzet-gyűlési Tagokat választó Gyűléseknek tartatására.

Spanyol - Országból —

Cádixből Mádrítba a' Republikánus Frantziáknak már másszor említett panaszát, egy Tiszt vitte meg az első *Spanyol* Ministerhez. A' panaszra következő történet szolgáltatott alkalmatosságot, mint azt egy *Mádriti* Levél írja, melly, Növ. 17-dikénn költ: — „A' *Cádixi* Kikötőhelybéli *Frantzia* Republikánus Seregosztály' Vezére *Richery*, harmad magával fegyver nélkül bé akart menni a' Kikötőhelyből *Cádix* Városába. A' Város' Kapujánál sűrzsát állott *Frantzia* Kiköltözttek elébb motskolni kezdték *Richeryt* és a' Társait, annakutánna pedig még úgy is bántak vellek, hogy a' Levél' el-indíttatásokor, ágyban kénytelenítettett feküdni *Richery*. A' panasznak olly foganatja lett, hogy mindjárt parantsolat érkezett *Mádrítból Cádixba*, a' mellynek ereje szerint tartoztak az ott őrizeten vólt három ezer *Frantzia* Kiköltözttek, *S. Simon* nevű Vezérjekkel együtt, *Porto S. Mariába* által-költözni. — A' Békesség után, *Indiába* rendelte vala a' *Spanyol* Udvar az említett Kiköltöztteket: de nem vólt kedvek

az oda való menetelhez. — Az! a' *Frantzia* Tifzt, a' ki *Mádrít*ba küldődött panasszal *Richery*től; nem tért vissza *Cádix*-ba; hanem *Mádrít*ból *Páris* felé vette útját.

Frantzia és *Spanyol* Országok között minekelőtte kezdődött volna a' had: sok *Spanyol* Városokban laktak *Frantzia* Kereskedők; de a' had kezdődéskor ki-kellett iakarodni az említett Fr. Kereskedőknek *Spanyol*-Országból, 's a' jószágaik el-petsétlődtek. Most már mind visszaadhatja nékiek el-foglaltt jószágait a' *Spanyol* Udvar.

Frantzia - Országból. —

A' Direktórium' jelentésére, következendő summájú Végzéseket hozott az Ötszázak' Tanáttsa, Déc. 23-dikánn: 1.) A' Közönséges-Társaság' *ingóbingó* jószágai eránt szabadságot kell adni a' Direktóriumnak, hogy azokat, a' mint leg-jobb-nak fogja ítélni, vagy el-adhassa, vagy el-zálogosíthassa; 's a' mi pénzt bé-ve sz belöllök, azt a' Közönséges-Társaság' Kintsházába adja bé. 2.) A' *Versaillesi*; *Compiégnei* és *Fontainebleau*i néhai Királyi palotákon kívül, minden más épületeket, valamellyek a' Királyéi, és a' Kiköltözött Hertzegekéi voltak el-kell adatni. 3.) Az ezentúl készítettendő Papiros-pénzek' száma, meg ne haladja a' negy-

venezer milliót: de ha ennyire való Papiros-pénz kéfzen nem lenne is még akkorra, mikorra négyszáz millió líver befogna kerülni, a' tehetősebb Lakosokra kivetett hatszáz millió líver költsönből: úgy is, mindjárt akkor hasznavehetetlenné kell tenni azokat az értz-táblákat, mellyekkel nyomtatódtak az Affzinyátok (Papiros-pénzek). 4.) A' Nemzet' erdejeiből háromszáz dülő-földnyit kell el-adatni. — Egyéb jószágai a' Nemzetnek fundusául szolgálnak a' Papiros-pénzeknek.

A' *Párisi Újságok* szerént egynehány hetektől fogva több ízben érkeztek *Londonból Hamburgonn és Helvétziánn által Frantzia - Országba*, leg-inkább tíz ezer darabból álló tsemókbann olly *Luidórok*, mellyek nem egészen hamis pénzek; hanem tsak ugyan olly hijánosok, hogy százzon, huszonöt a' veszteség. Már kerengenek is *Párisban* az efféle *Luidórok*; hanem — a' mint az említett *Újságok írják* — könnyen észre lehet venni, a' jó féle *Fr. Luidórok*, és a' hijános *Londoniak* között való különbséget.

Ofztály - Generális *Landremon*, a' Direktóriumhoz egy Levelet botsátott, mellyben javokra szólott azoknak a' *Fr. Kiköltözteknek*, kiket a' szélvész, *Calais* partjához vetvén, a' Republikánusok' kezébe juttatott.

A' számkivettetésre ítéltetett Néhai Suán- vagy Rojalista-Vezér *Cormartin* ellen a' volt a' fő vád: „hogy minekutánna Békességre lépett volna is Ő, 1795-dik éfstendőbenn Ápril. 20-dikánn a' Fr. Közönséges-Társasággal: még annakutánna is sok Republikánusokat meg-lövöldöztetett, 's egyébképpen is meg-rontotta az említett Békesség-kötést. Előbb halálra ítélte volt a' Katonai Kommisszió *Cormartint*: de a' Védelmező-Prókátor meg-mutatta, hogy a' vádolt Személly tselekedeteire való ki-szabásábann a' Törvénynek hiba vagyon, 's akkor változtatta a' Katonai Kommisszió, számkivettetéssé, a' halálos büntetést.

Páristól Észak felé 41 óránnyi járó földre esik *Cambray* (*Cameracum*). Ezen Város felől olly Tudósítást vett a' Direktórium, hogy ott a' Rojalisták, Kiköltöztek, és Szököttek, pártütői erőszakoskodásokat követnek el, még pedig az odavaló főbb Elöljáróknak meg-eggyezésével; minekokáért le-tette a' Direktórium hivatallyokból az említett Elöljárókat, és fegyveres erőt is küldetett a' Had-Minister által *Cambray*ba, a' tsendességnek helyre-állítására.

A' Tudományokat és Mesterségeket virágoztató Nemzeti újj Társaságnak egy harmad részét, mellyet az Igazgató Tanács (Direktórium) választott, meg-neveztük a'

múltt postánn. Ez a' harmad Rész több Tagokat is választott már maga mellé, kik közzül most, következőket nevezhetünk: Garat; Guingenee; Gregoire; Lareveillere-Lepaux; (Douai-i) Merlin; Pastoret; (Nemours-i) Dupont; Lacpero; Rainal; Reinhart (Alsó-Saxóniai Kerületbeli Minister); Fleurioux; Villars (a' Nemzet-gyűlési Tag); Louvet; du Thell; Delille (Poëta); Ducis; Leblond; Leroy (Régiség' Visszálója); Vien, és Vincent (Festők); Julien, és Mouet (Képfaragók); Paris, és Boulay Építő-Mesterek (Architectusok); Gossec (Muzsikus); Preville (öreg kómikus Játtzó). — Későbbén választódtak: Legendre; Delambre; Vandermonde; Berthond (Óra-tsínáló); Messier; Cassini; Rochon; Lefevre-Gineau; Pelletier; Vanquelin; Duhamel; Lelievre; l' Heritier; Ventenat-Cuvier; Richard; Halle; Lassas; Cella; Parmentier; Delaye; Ledreton; Lakanal; Negeon; Garan de Coulon; Baudin des Ardennes; Taleyrand - Perigord; Röderer - Dacier; Gaillard; Gosselin; Bougainville; Dommergue; Wailly.

A Normándiai leg-főbb Famíliáknak egyikéből származott de Bennes nevű Affzonságnak különös Történetei.

Ki-költözvén Frantzia-Országból Férjével együtt ezen Affzonság, Volontér-

ságot (önkéntvaló katonáskodást) vállaltak mind ketten 1792-dik esztendőben. *Lamas* nevét viselt és akkor *Hollandia* zsoldonn volt Fr. Korpusnál. Több alkalmatosságokban adta bizonyságait a' maga erőss szívűségének. 1793-dik esztendőben mellette esett el a' Férje, viadal közben, a' midőn *Damas*, igyekezett reá yenni az Özvegy-Alfizonyságot, hogy tenne le a' katonáskodásról; az *Arausiói* Herzeg pedig még esztendőnként való fizetést is ajánlott neki; de Ő azt felelte, hogy Vallásáért 's Királyaért fogott fegyvert, 's a' Férje' el-esste, még inkább új indító-okúl szolgál Neki, vitézi pályájának folytatására. El nem maradt tehát a' Regementtől, minekutánna az, *Nagy-Britannia* szolgálatba ment volna is által, *Frigyes-Belgyiomuak* a' Frantziák által lett el-foglaltatása után. Jelen volt az 1794-dik és 95-dik esztendőbeli táborozásokbann, 's még a' *Quiberoni* szerentsetlen ki-meneteli próbann is, mellynek alkalmatosságával fogságba esett, 's neki is meg-kellett volna, sok boldogtalan Társaival együtt halni, hanemha módot talált volna az el-szökésben. *Londonba* a' múltt December' eleinn érkezett, Dobosforma-ruhában. Két rendbéli öltő-ruhája volt: de a' mind a' kettő vastag gyapjúból való.

Tudományi Dolgok.

Kánt, Regiomontumi (Königsbergi) éltés Professzor, sok esztendőig folytatott vizsgálódásai után új fordítást tett a' természeti böltselkedésenn: nem tsuda tehát, hogy különböző ítéletek hozódtak felölle. Többen találkoztak Magyarázói az Ö okoskodásainak: 's igyekeztek azoknak fzovevényyeit ki-fejtegetni. *Bétsben* is reá adta magát egy Zsidó Ifjú — *Bendavid Lázár nevezetű* — a' *Kánt* meg-értésére; 's már a' közelebb múltt 1795-dik esztendőbenn adott is ki itt *Bétsben Patzowsky* Könyvnyomtató betűivel, nem főbből, hanem tsak háromszáznegyven levélóldalakból álló nyóltzad formájú *Könyvet*, illy titulus alatt: *Lazarus Bendavids Vorlesungen über die Critik der reinen Vernunft*. Ezen Könyvetskéröl olly ítéletjeket tettek közönségessé a' *Göttingai Tudósok*, hogy minden más Előadásai között a' *Kánt* Filozófiájának, leg-világosabb és leg-könnyebben meg-foghatóbb az, mellyet, említett Könyve *Bendavid*-nak foglal magában. — Nem tsak *Berlinben* támadhat tehát *Menidelssohn*: hanem *Bétsbenn* is *Bendavid*.

Hogy a' *himlöt* szintén úgy valamint a' *pestist*, ki-lehetne írtani az Emberi Nemzet közzül: erről a' tárgyról egész *Könyvet* írt *Gill* nevű *Spanyot Orvos*, melly

Könyvet Olasz nyelvre fordított, és Világ eleibe is bocsátott bővítve *Larber* nevű *Bassanum* (*Bassano*) Városabéli Első - Orvos. Nem csak okokkal, hanem valóságos példákkal is bizonyítja *Gill* Doktor a' maga állításának fundamentomosságát: mert egész Tartományokat nevez, melyekben nem uralkodik többé a' hímlő. Ezek a' Tartományok: *Májorka* Szigete a' Középtengeren; *Louisiana*, Északi - Amerikában; és *Rhode - Island*, hasonlóképpen Északi - Amerikában. — Nevez még ezek mellé *Gill* Úr egy Helységet is, úgymint ama' híres *Eseurialt* (*Scorialet*), melly, hat órannyira fekszik *Mádrittól* Észak és Napnyúgot között, 's a' *Spanyol Király* igen pompás palotájával fényeskedik.

(*Konstántzinápolyban* újra el-kezdett a' pestis hatalmazni a' múltt 1795-dik esztendőnek utolsó részében, mint már a' múltt postánn is említettünk vala egy szóval. Kívánván annak hathatósann eleit venni a' Tsáfzár, és jövődőről is gondolkozván, el-tökéllette magában, hogy más *Európai* Városoknak példája szerént Ispotályokat építtet, melyekbe a' pestises embereket lehet addig zárni, míg ki-gyógyúlnak ragadó-nyavalyájokból. Ezen bölts és köz-hasznú szándékát Ő Nagy-Uraságának ellenzették a' Török Papok, olly szín alatt, hogy az meg nem eggyez a' *Mahometána* Vallással: de valósággal abból az

okból: mivel az afféle Ispótyályoknak felláttatása által, kevesednének a' sokba kerülő temetési-tzeremóniák; ezeknek kevesedése által pedig kevesebbednének az ő mostani jövedelmeik is.)

Béts.

Az árva Fr. Királykisasszony, szerezésénél el-érkezett ide a' múlt Szombaton estve. Kevéssel azután látogatására ment Tsászárság Ő Felsége: hanem a' Fels. Tsászárnéhoz, a' ki mostani környülállásaihoz képest még a' szobáiban tartózkodik: maga ment a' Kir. Hertzegasszony. A' véle jött Fr. Ország 5 Személyek között első: *Soucy* nevű Asszonyság; ki hajdan egy volt az alsóbb rangú Nevelői között a' Hertzeg-asszonynak; és a' Fia *Soucy* Asszonyságnak. A' Komornik nem *Silery* (a' mint vala elébb a' híre); hanem *Ilue*, a' ki ugyan csak Kir. Komornik volt. Ezek, valamint a' más két alsóbb rendű szolgálatot tett Személyek is, a' *Drey Hacken* nevű Vendégfogadóban vagynak szállva, s vissza-küldődnek Fr. Országba. — *Canlos* Grófné, a' ki Nevelője volt Tsászárság Ő Felsége első Feleségének, adódott melléje a' Fr. Királykisasszonynak.

Az árvákra ügyelő Institutum' vigyázása alatt, 1518 árva Nevendékeket hagyott volt az 1794-dik éltendő, kiknek száma, a' közelebb múltt 1795-dik élt. ben, egy felel 135 Fiú-gyermekekkel és 78 Leányok-

kal szaporodott; másfelől pedig 133 Fiú-
gyermekkel és 92 Leányokkal kevese-
dett: úgymint a' kik olly időt értek, melly-
ben ki-kelhettek az Institutum' vígvázása
alól. A' Férjfi-nemből valók, résszerént
mesterségre, résszerént katonaságra lép-
tek ki. Az Institutum' gondviselése alatt
e' szerént maradtak volna még a' múltt
esztendő' végével 1506 Nevendékek: de
meg is holtak belőlök esztendőt által 14-en:
maradtak tehát 1492-en, kiknek nagyobb
része kívül tartatik az Árvák' házánn, réssze-
rént tulajdon vagy fogadott Szüléiknél,
résszerént Mesterembereknél. Tsak 113
Nevendékek fizetik magok a' tartatás ár-
rát: a' többek; közönséges költségen ne-
velődnek.

A' Közönséges Ispotályban; 1794-dik
eszt. végével: maradtak vólt a' tulajdon-
képpen úgy nevezett *Betegek-szobáikban*
1104 Személylek; a' *Szülők-szobáikban*,
91 Anyák, és 12 Mázzatok; a' Meg-tébo-
lyodtak' házában 255 Személylek. — —
1795-dik esztendőben, a' Betegek' szobái-
ba 11255 Személylek vevődtek bé; a'
Szülők' szobáiba 1798 Anyák; a' Megtél-
bolyodttak' házába 165 Személylek. —
A' Betegek' szobáiból ki-botsáttattak a'
múltt esztendőben meg-gyógyúlva 9236
Személylek, 's ki-haltak 1757-en. A' Szü-
lők' szobáiból: ki-botsátódtak 1757-en, 's
ki-haltak 38-an. A' Tébolyodttak' házá-

ból ki-botsátódtak 105-en, 's ki-haltak 54-en.

Az Ö Felsége' egész Birodalmában lévő Misericordiánusoknak 22 Ispotályaiba fel-vevődtek a' múltt esztendőben, minden Vallás-különbség nélkül, 11,933 Beteg, kik között 1168-an meg-hóltak, 's 10,755-en meg-gyógyultak.

* * * * * * *

Tudósítás.

Az *Alsó-Ausztriai* Kormányfő' engedelmével *Linderer* János nevű tanult Mester-ember, mindenféle leg-újabb mód alkalmas eszközöket készít Bétsben, melyek a' Föld-méréshez, Természet- és Eg-visgáláshoz tartoznak. Készít rokkákat, gerebeneket, 's olly eszközöket is, mellyekkel egyszerre lehet jó író-pennákat metztzeni.

* * *

(A' múltt postánn költt Hírmondó' 24-dik levéldalának 8-dik sorában, ezen szó után: az *Angliai* kell olvasni: *Népnek, a' Frantzia* így: „*Bizonyos dolog, hogy látván a' mi Kormányfőnk az Angliai Népnek, a' Frantzia Néphez viseltető hajlandóságának bizonyosságait. 's a' t.*

(Fél-árkus Tóldalékkal.)

T O L D A L É K

A' Magyar-Hirmondónak, Január. 12-dik napján, 1796-ben költt árkusához.

A' Bétsi Közönséges Ispotály' Igazgatójáról Udvari Tanácsos Frank Úrról közölt Tudósításunkhoz tartozik, a' mi még itt következik:

Deák nyelven tanít; de más nap németül is el mondja az az előtt való nap mondottakat, hogy tanításaiból egész hasznot vehessenek az ollyatén Tanítvánnyai is, a' kik deák letzkéit jól meg nem érthetik.

A' Betegek' gyógyítását 18-dik Decemberben kezdette, 's azolta minden nap 8 órától fogva kilentzig szokta azt oktatva folytatni. Betegeket nem tsak Azoknak ad által gyógyítás végett, kik, hogy az Orvos-Doktori grádust el-nyerhessék: próbáját kívánnják adni gyógyításbéli tehetségjeknek; hanem olt ki más Hallgatói között is, hogy ki ki gyakorolhassa magát, és lássa: mit tehet Ő abból, a' mi talán igen könnyűnek tettzett Néki, míg Néző és Halgató volt.

Göttingában; Páviában; 's már itt is Bétsben esztendőtol fogva az Orvosi tárgyakra nézve tartatott Kommisszió' alkal-

D

matosságával gyűjtött érdemei *Frank* Úr-
nak okozzák, hogy most a' Practicum-
Collégiumban különbkülönbféle rangú képz
Orvos - Doktorok olly számmal szoktak
meg-jelenni; hogy a' rendszerént való Ta-
núlók koránt sinszenek annyin.

Szanyból Jan. 1-ső napján 1796.

*In Victoriam Caesaris Exercitus, contra
Gallos.*

Commutat Fortuna vices! Gallósque repellit,
Dum proprio Austriaci Praelia Martē gerunt!
Obsessa Imperii Clavis Moguntia, Gallos
Dissipat! Urbs Monheim redditur Imperio!
Renum pro meta signavit Gallia; Gallō
Quem ponet Victrix Austria, limes erit.
Imperii mixtae postquam rediere Phalanges,
Una Triumphum nunc Austria laeta canit!
Vota Deo! Capiti Imperii Victricia sarta!
Et Lauros Ducibus, Militibusque date!
Nam quod non potuit conjuncta Potentia, Caesar
Numinis auxilio solus, et unus agit!
Gallia miraris factum? — Miracula cessent,
Namque est Austriaci Martis, et Artis Opus.

*In Navim aëream Gallorum, per Caesarem
Militem captam.*

Dum Pichegru aëream mittebat in aethera navim,
Posteriore fuit Pugna cruenta die;
Dum Clerfayt capit hanc, Pugnam praemisit, et
ecce

Praeteritae hic pugnae nuncia Navis erat!

In eandem Navim.

Qua Blanchard Navi, super aethera scandere
savit,

Usibus aptavit Gallia Martis eam;
Capta est, dum Gallis Clerfayt fugientibus insat,
Nulla fuit Terris, Aëre nulla salus!

*In Novam Constitutionem Gallicam,
Augurium.*

Lex antiqua ruit, multos dominata per annos!
Sub qua florebant Lilia Galliae tua!

Lex nova successit! spoliavit Lilia flore,
 Dum Cives mutuis caedibus illa rigant!
 Tertia Lex hodie, Moderatos nacta Magistros
 Exoritur! circa hanc, quaeritur Augurium!
 Auguror! Injustis Lex haec quoque fulta rapinis,
 Corruet, et quantum Lex nova condet opus!

In eandem.

Antiquum Effatum est: Durant Moderata! moderat
 Ergo Senatus Lex, omnia Fausta tenet!
 Nam diuturnus erit Conventus, Lex diuturna!
 Cessabitque semel, quod fuit ante chaos! —
 Si satis est, nomen Moderati assummere, Plaude
 Gallia! durabit Lex hodierna diu!
 Sin' autem, Lex haec, tantum est Moderata Tirannis,
 Nulla Tirannorum Lex diuturna fuit!
 Lex prior, effuso congegit sanguine praedas,
 Erexitque suum sangvinolenta caput;
 Lex nova, non fundit, retinet tamen absque cruce
 Praedas, quas rapuit sangvinolenta manus!
 Qui rapit, aut retinet Jus Proprietatis, eodem,
 Quippe Tirannorum nomine, uterque venit!
 Digna igitur nova Lex, dignus noviorque Senatus,
 Qui sero, aut citius, dispereat penitus!

In Rempublicum Gallorum,

*Per Gallos ipsos, ut Infantem in cunis
 jacentem, descriptam.*

Quae nata est vobis Infans Respublica, cunas
 Aut sero, aut nunquam deseret illa suas!
 Quid dixi, sero? — paucas numerabit aristas,
 Nam quis abortivo, tempora longa dabit?
 Embryo monstrosus, Matris de ventre reiectus
 Haec Infans fuit, et Vivere posse putes?
 Mater eam, non lacte fovet, sed sanguine pascit,
 Infanti interitum, nonne vel esca feret?
 Nulla quies cunis! dulcem Incantatio somnum
 Pellit, dum canitur Marsiliense melos!
 Tempora sera tibi promittat Gallia! sed quae
 Sentiet augurio Numen inesse meo!

*In constitutionales tam Seniorum, quam
 Inferioris Senatus Gallici vestes.*

Gallia! quae varii Vestitus facta Magistra est,
 Veste Senatum etiam, vult recreare nova!

Quid mirum? nam si Sutor, Sartorque Senatum
Constituunt, cura his maxima, Vestis erit.

In eandem Materiam.

Ut bene Personas ludant de more Comaedi,

Vestibus exornant se, Populoque placent!

Ut Galli, in Tragico, quod ludunt Dramate, risum
Conciliant, risum Vestibus eliciunt!

In Fasces, et Secures modernarum Jurisdictionum Gallicarum.

Roma olim Fasces, ostentabatque Secures!

Aemula nunc Romae Gallia, utrisque tumet!

Quidquid Romanum est, odisti Galle, rejectae

Quare igitur Romae Signa vetusta geris?

Scilicet insipiens Revolutio, cuncta revolvit

Tempora, quodque tumor Svaserit, illud agit!

*In oculos argenteos, de pectore pendulos,
et in oculos Baculis infixos, quos mo-
do certae Jurisdictiones Gallicae, con-
stitutionaliter portare debent.*

Monstrum Horrendum, informe, ingens, cui lumen
ademptum est!

Lumine cum careat Gallia, Monstra parit!

Nempe deest oculis lumen de lumine natum,

Hinc Tenebrae totum corripuere caput!

Nunc oculos, oculis vellet supplere Senatus,

Dum cūsum argento, Pectore fert oculum;

Quid oculis, Baculos ipsos signare cupivit;

Hi sunt nunc oculi, Gallia caeca, Tui?

Eja age' Fictosque hos oculos, Anatematis instar

Adpendas Aris, quas colit Alma Fides!

Forte Deus, Lumen Fidei donabit, ut olim!

Fulgebitque redux cum Pietate Salus!

I. N. P. 32.

Illustrissimo, Doctissimoque B ü r k e n s t o k Auctori Operis in quo Aeternam Memoriam Leopoldi Alexandri Archi-Ducis Austriae, Hungariae Palatini infelici casu e vivis erepti, Regni Ordinibus summis, Imisque Charissimi, Eleganti, concinnaque, et ad Lapidem accomodata Oratione latina commendavit Anno 1795. Publico Gentis suae nomi-

ne habet gratiam Poëta Hungarus Arcas Joan.
Chrysost. Hannulik.

Musis Amicum Nomen, et Aureas
Orationis Romulidum Nitor!
Quid muneris gratus rependet
Panno tui pretio laboris?
Quo tam venuste nominis Hunnici,
Canaeque Legis praesidium, et fori,
Decusque Gentis dulce, magnumque
Hungarici Populi Tribunalum
Signas futuris usque nepotibus
Uda dolendum cum querimonia;
At damna tristi inflictæ casu,
Haud poterunt reparare Luctus.
Grandem ruinam pectore sentient
Imo minores, dum Patrios agros
Ister secabit, dum pavescet
Nostrum equitem, Peditemque Bessus,
Atroque Crines Patria vestiens
Peplo, Sacratos jam Cineres humo
Lauro coronabit perenni, et
Circum hederas, violasque sparget.
Sed Te erudito conspicuum libro,
Qui Nationis delictum breve
Oblivioni demis, ore
Patria non humili loquetur.
Quin flore nexam jam Capiti tuo
Donat Coronam, voceque consona
Bis, terque percusso recessu
Saecla vovet popularis Ardor,
Audis ne plausus a Populo datos?
Non parva merces, vox tibi publica
Possit videri, pro labore.
Ad Populi, Procerumque Votum
Scripsisse, Virtus, famaue maxima est
Laude hac modestam sume superbiam
Victurus æternis diebus,
Umbra licet Tumulo silebis.

Nyitra Vármegyéből 1-ső Decemberben: — „Örvendeznek itt a' jó szívű Hazafiak Ladvokát Historiai Dictionáriumá-

nak ki-jövetelén, mellynek már harmadik Darabját különös gyönyörűséggel forgatják. Böven eleget tett a' nagy érdemű Fordító nem csak fel-tett tze'llyának, és ígéretének, hanem a' Magyar Könyvek olvasásában gyönyörködők' óhajtásának, és a' nemzeti Literatura' elő-mozdításának is úgy annyira, hogy sem magának ditsőségesebb, sem másoknak gyönyörködtetőbb, és hasznosabb tárgyat nem választott volna. Nem Deák szóknak a' Magyar nyelven való értelme adatik elő ezen Könyvben; nem is valamelly díb dáb meséknek, vagy költeményeknek le-írása foglaltatik: hanem a' Világ' kezdetétől fogva volt, és lévő Férjfiaknak, 's Affzonyoknak neveik, történeteik, változásaik, találányaik, az Isteni és Világi dolgokról való hasznos vagy ártalmas vélekedéseik, és okoskodásaik, véghez vitt bölts, és fortélyos téteményeik, egy szóval minden emlékezetre méltó esettyeik a' magok valóságos mivóltokban minden részrehajlás nélkül való őszinteséggel említettnek. Ha az igaz valóságnak olly nagy kívánói vagyunk, hogy annak ki-tapogatasában heteket, hónapokat, esztendőket tölteni nem sajnálunk; ha annak keresésében a' szemeink' fénnjét is számtalan könyvek' olvasása miatt el-vesztetni semminek tartjuk: a' miért ezer féle könyvekbe vesztegettyük pénzünket, és még is vagy ép-

penséggel nem, vagy pedig alig érjük el
 tizélunkat; itt egy tekintettel fel-talállyuk.
 Akár tehát régi, és már feledékenységből
 penészedő, akár közeli vagy mostani
 dolgokkal gyönyörködtetni; akárminemű
 's állapotú nagy emberekkel esmérkedni
 akarunk: itt ő vélek minden audientzia
 (engedelem) kérés nélkül szembe-szállha-
 tunk; példás és követést érdemlő erköl-
 tseiket, 's elmebeli nagy tehetségeket bá-
 tran vizsgálhattuk; utálatos gátsaikat fé-
 lelem nélkül szemekre hányhattuk; melly
 sokféleképpen munkálkodhattuk valósá-
 gos boldogságunkat? melly sokféleképpen
 vesztethetjük el azt? ezen Könyvben, mint
 egy tükörben láthattuk. — Én a' mennyi-
 re olvasgattam ezen ki-jött három darabo-
 kat: nem tudálom, hogy azoknál, a' kik
 már meg-vették, vagy másoktól költsönöz-
 vén belé tekintettek; olly nagy betsben
 tartatik, és arany bányának neveztetik.
 Azt mondom egyedül, hogy ha minden
 akkora darab földén a' két Magyar Hazá-
 nak, mekkora a' mi Járásunk (Processu-
 sunk) annyi kedvellője lesz a' *Ladvokát-*
nak, mint itt: úgy tízezer Exemplár' el-
 adására nem kell egy fertály esztendő. Es-
 méreket nagy nemű, 's tanult Alfzónyi-sze-
 mélyeket is, kik más foglalatosságaik kö-
 zött tellyes meg-elégedéssel olvasgatták,
 és azt mondják: Bár csak az egész Könyv
 hamarabb, vagy is egyszerre jönne ki!

mert a' kenyeret is inkább egészen, mintsem darabonként szokták venni. Bezzeg ám: de csak egy faluban is hány kement-e kell a' kenyér-sütésre, hogy azt egészen lehessen venni? Hát két Országokra nézve hány Könyvnyomtatóműhely kívántatna, hogy egy éjtízaka ki-süllyön néhány ezer darabokból álló munka? noha ugyan nem annyira sok Könyvnyomtatóműhely, mint arra szükséges költség kívántatik, melly nem mindjárt telhetik ki egy magános Tudóstól, a' ki nem a' gazdagságnak, hanem a' Tudományok' szerzésében töltötte Ifjúságát, és terjesztésében múlattya öregségét. De legyenek tsák pártfogó és elősegítő Mézténások: majd mindennap ezeneként fog születni a' hasznos munka. Ezen Könyv mindennemű Státusban (állapotban) lévőknek mulattságra és hasznos tudományokra igen alkalmas, de kiváltképpen a' közönséges Oktatóknak, és Papoknak gyakorta el-kerülhetetlenül szükséges, ha tsak más több és drágább Könyvekbe ölni nem akarják a' pénzeket.

Az Alsó- és Felső-Magyar-Országai Erdélyi; Szirmiumi; Szerviai; és Belgrádtól fogva Konstantinápolyig szolgáló postafőútnak helyes újj írását az utazáshoz szükséges tudású dolgoknak előadásával együtt meg-lehet kapni Bétsbenn a' Posta-háznál, az úgy nevezett Kis-postánál 17 krajtzárokon.